

**KRAJOWA SEKCJA NAUKI
NSZZ**

SOLIDARNOŚĆ

ul. Waryńskiego 12, lok. A 221
00-631 WARSZAWA

☎/☎ (+48 22) 825 73 63

☎ (+48 22) 234 98 78

e-mail: ksn@interia.pl

<http://www.solidarnosc.org.pl/~ksn>

**Uchwała nr 14 Rady KSN NSZZ „Solidarność”
w sprawie prac nad zmianą prawa obowiązującego
w szkolnictwie wyższym i nauce**

Kraków, 10 października 2015.

Rada Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność” zaleca Prezydium i Komisjom Rady kontynuowanie prac nad zmianą ustroju szkolnictwa wyższego i nauki. W obecnej sytuacji, prace powinny koncentrować się na dwóch zakresach:

- doraźnych zmian prawa, powstrzymujących upadek publicznych uczelni, instytutów badawczych i naukowych,
- zasadniczych zmian systemu szkolnictwa wyższego i nauki, na pobudzający rozwój uczelni i instytutów oraz w pełni wykorzystujący ich potencjał.

Kierunki zmian prawa zawarte są w uzasadnieniu stanowiska.

Sekretarz Rady Krajowej Sekcji Nauki
NSZZ „Solidarność”

Marek Sawicki

Przewodniczący Krajowej Sekcji Nauki
NSZZ „Solidarność”

Bogusław Dołęga

Uzasadnienie

Działania KSN w sprawie zmian w prawie dotyczącym szkolnictwa wyższego i nauki

Prezentowany zakres działań KSN dotyczy głównie zmian w prawie dotyczącym szkolnictwa wyższego i nauki, lecz dla ich wprowadzenia mogą być potrzebne także zmiany wykraczające poza podany obszar.

Zakres potrzebnych zmian jest szeroki i wskazane jest podjęcie działań, które znajdują wyraz w dwóch opracowaniach uwzględniających:

- założenia do nowego prawa dla szkolnictwa wyższego i nauki,
- doraźne zmiany, wprowadzane nowelizacją obowiązującego prawa.

Potrzeba zasadniczych zmian prawa wynika z niewydolności obecnego systemu, który próbuje się poprawiać kolejnymi nowelizacjami, ciągle zauważając jego odstawanie od oczekiwań. W takiej sytuacji nieuzasadnione jest kontynuowanie dotychczasowego kierunku zmian i jest wątpliwe, aby mogły tego dokonać dotychczasowe ośrodki decyzyjne.

Założenia do nowego prawa dla szkolnictwa wyższego i nauki

Sposobem na zablokowanie pogłębiania się kryzysu w nauce jest doraźna modyfikacja prawa, lecz znaczący rozwój nauki oraz jej społecznego i gospodarczego oddziaływania może zapewnić nowe prawo. Uznając, że zmiany prawa, które pojawiły się po roku 1990 skutkują zbczeniem z właściwej drogi, wskazany jest „powrót do źródeł” obecnego prawa, czyli analizy zapisów ustaw z roku 1990. Jak daleko odeszliśmy od tamtego zamysłu, wykazuje przykładowe porównanie liczby odniesień w ustawach do regulacji dokonywanych przez właściwego ministra. W ustawach o szkolnictwie wyższym, o wyższych szkołach zawodowych oraz o tytule naukowym i stopniach naukowych obowiązujących w latach 1990-2005 odwołań było pięć, natomiast w obowiązujących obecnie ustawach prawo o szkolnictwie wyższym oraz o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule zakresie sztuki, odwołań jest siedemdziesiąt kilka. Ustawy z roku 1990 powstawały podczas kilkuletniej pracy i zaangażowaniu całego środowiska akademickiego i naukowego. Jedyną ważną sprawą, której uporządkowanie wtedy odłożono na później, był model kariery akademickiej. Pozostał taki jak w czasach komunistycznych. Uważamy, że do dzisiaj to zaniechanie hamuje rozwój nauki. Innym czynnikiem hamującym, także rozwój kraju, była i jest dominacja jednej wizji nauki i szkolnictwa wyższego, która doprowadziła do obecnego stanu prawa w nauce i szkolnictwie wyższym, przed czym ostrzegęła KSN, lecz w Sejmie RP nazwano je „kasandrycznymi”.

Tworzenie nowego prawa dla szkolnictwa wyższego i nauki należy oprzeć na jego pierwszych demokratycznych ustawach z 1990 roku¹. Krajowa Sekcja Nauki NSZZ „Solidarność” czyni to, ponownie przedkładając jako podstawę do dalszych prac, opracowane w środowisku KSN:

- projekt ustawy o szkolnictwie wyższym z 21. listopada 2000 roku, zgłoszony w Sejmie RP², oraz
- projekt ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 8. maja 2003 roku - modyfikację projektu uwzględniającą rządową nowelizację ustawy o szkolnictwie wyższym z roku 2000.

¹ Ustawa z dnia 12. września 1990 r. o szkolnictwie wyższym. (Dz.U. z 1990 r. Nr 65, poz. 385), Ustawa z dnia 12. września 1990 r. o tytule naukowym i stopniach naukowych (Dz.U. z 1990 r. Nr 65, poz. 386).

² Projekt z 21.11.2000 r. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Sejm RP III kadencji. Druk sejmowy nr 2701. (przyjęty przez Radę KSN NSZZ”S” 18 grudnia 1999 roku, a przez Marszałka Sejmu nie skierowany do prac legislacyjnych).

W obu tych projektach, ustawa z 1990 roku została uzupełniona o zaniechaną po przemianach ustrojowych, brakującą zmianę modelu kariery akademickiej. Szczegółowe uzasadnienia proponowanego prawa znajdują się w drukach po tekstach ustaw.

Należy zaznaczyć, że projekty KSN dobrze wpisują się w późniejsze Zalecenie Komisji Europejskiej z zakresu nauki czyli Kartę Naukowca i Kodeks postępowania w sprawie rekrutacji pracowników naukowych³, których podstawowe definicje, będące także wynikiem programu Kształtowanie Zasobów Ludzkich i Mobilności Europejskiego Obszaru Badawczego⁴, dotychczas są niestety lekceważone.

Występujące różnice w prawie oznaczają fundamentalnie odmienne podejścia do działalności naukowej w Unii Europejskiej i w Polsce. Z jednej strony występuje wczesne okazanie zaufania naukowcom i oczekiwanie wykazania się przez nich swoimi kompetencjami w kolejnych pracach, z drugiej strony stosowane jest nagradzanie za wykonaną pracę i zabieganie o kolejne nagrody – awanse, których kolekcjonowanie staje się podstawowym celem pracy samym w sobie.

Zgadzamy się z zaleceniami Komisji Europejskiej według których nowe prawo w zakresie szkolnictwa wyższego i nauki powinno zapewnić:

- stabilny system rozwoju kariery na wszystkich jej etapach,
- porównywalne w skali międzynarodowej procedury,
- uznanie wszystkich naukowców za profesjonalistów,
- równe traktowania wszystkich naukowców,
- elastyczność pracy,
- stabilne warunki zatrudnienia,
- atrakcyjne warunki finansowania i wynagradzania,
- brak nadmiernych obowiązków związanych z nauczaniem, szczególnie na wczesnych etapach kariery,
- uznanie za doświadczonych, naukowców o co najmniej czteroletnim stażu.

Parafrazując Carlosa Moedas'a - Komisarza ds. Badań, Nauki i Innowacji Komisji Europejskiej, jesteśmy przekonani, że będziemy mogli stwierdzić: „*Karta i Kodeks dobrze się sprawdziły przy tworzeniu dużo bardziej atrakcyjnych warunków pracy dla naukowców. Chcemy, by Polska pozostała popularnym miejscem kontynuowania kariery przez najbardziej utalentowanych. ... To buduje mocny fundament doskonałości badawczej, z którego będziemy długo odnosić korzyści.*”⁵

Załączniki:

1. KSN_projekt_ustawa_2003.pdf
2. Ustawa_PSW_IX_1990.pdf

³ Zalecenie Komisji z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie Europejskiej Karty Naukowca oraz Kodeksu postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych (2005/251/WE) Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, L 75/67. (The European Charter for Researchers and the Code of Conduct for the Recruitment of Researcher). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005H0251&from=PL>

⁴ Structuring the European Research Area Human Resources and Mobility Marie Curie Actions. Work Programme. EC, Edition September 2004, Page 42.

⁵ Wystąpienie Carlosa Moedas'a - Komisarza ds. Badań, Nauki i Innowacji Komisji Europejskiej w 10-tą rocznicę przyjęcia Zalecenia Komisji z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie Europejskiej Karty Naukowca oraz Kodeksu postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych. http://ec.europa.eu/polska/news/150303_nauka_pl.htm

Założenia doraźnej nowelizacji prawa dla szkolnictwa wyższego i nauki

W przypadku zaistnienia warunków do przyspieszonej nowelizacji prawa o szkolnictwie wyższym lub nauce w działaniach należy kierować się wnioskami z Walnego Zebrania Delegatów Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność” w Katowicach⁶. W kwestiach szczegółowych działania powinny uwzględniać:

1. Powrót na ścieżkę zwiększenia stabilnego finansowania nauki i szkolnictwa wyższego.
2. Algorytm rozdziału dotacji na okres do wprowadzenia nowego prawa, powstrzymujący upadek publicznych uczelni i instytutów⁷.
3. Wykorzystanie zmniejszającej się liczby studentów dla poprawy jakości procesu dydaktycznego.
4. Odbiurokratyzowanie dydaktyki i deregulację⁸ nauki.
5. Stabilizację zatrudnienia po doktoracie.
6. W ocenie pracowników uwzględnienie prac wykonywanych na potrzeby społeczne i gospodarcze na równi z dorobkiem naukowym i dydaktycznym. Uwzględnienie specyfiki takich prac, nie zawsze mogących być publikowanymi.
7. Lepsze dostosowania działalności dydaktycznej i naukowej do przeważających w kraju małych i średnich podmiotów gospodarczych. Włączenie ich problemów w proces dydaktyczny i własne badania.
8. Jednoznaczne uprawnienie strony rządowej do zawierania ponadzakładowych układów zbiorowych pracy w szkolnictwie wyższym.

⁶ Wnioski Walnego Zebrania Delegatów Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność” w sprawie kierunku działań Rady KSN dążących do wypracowania strategii finansowania i rozwoju szkolnictwa wyższego i nauki. Katowice, 16 maj 2012 r.

⁷ Raport OECD o stanie nauki i szkolnictwa w Polsce. Wyciąg z Raportu ekspertów Europejskiej Organizacji Współpracy i Rozwoju (OECD), którzy przebywali w Polsce w sierpniu i grudniu 1994 r. Wiadomości KSN nr 7/1996. Tłumaczył i opracował Ryszard Mosakowski. Wybrane cytaty z Raportu:

Żadne sumy nie powinny być przeznaczone na habilitacje, gdyż wielu badaczy nie przyczynia się w sposób istotny do naukowego i technicznego rozwoju w swoich dziedzinach. ...

... obecny, archaiczny system finansowania przedmiotowego uczelni w zależności od liczby doktorów habilitowanych (status - based system) jest nieefektywny, nieskuteczny i niefunkcjonalny. O wiele ważniejszym efektem zaproponowanego programu byłoby złamanie przestarzałych struktur akademickich. (s. 17)

Rosnące tempo postępu naukowego, rosnąca specjalizacja w pracy teoretycznej i eksperymentalnej oraz rosnący nacisk na pracę zespołową są całkowicie niezgodne z polskim systemem habilitacji. (s. 18)

⁸ Na wzór deregulacji w zawodach prawniczych.